

מ"ש (דברים ל' יד'. לעשתו ח''). היא נצחית (ולכן א"א לתרץ דודר שנכנסו לארץ הוי קרוב וגו'. סיום הת' פ' כה' לה'). מתאוות

פרק יז ובוה יובן מ"ש כי קרוב אליך הדבר מאד בפ"ך ובלבבך לעשותו דלכאורה הוא בלבבך נגד החוש שלנו נוהתורה היא נצחית שאין קרוב מאד הדבר להפך לבו מתאוות עוה"ז לאהבת ה' באמת וכמ"ש בגמרא אטו יראה מילתא (לכאורה צ"ל בוא"ו אחד וע"ל פ"ל ל"י בשני ואוי"ן!). בגמרא (ברכות לג:). יראה מילתא (כ"ה בע"י ויל"ש. לעיין בד"ס).

מ"מ, הגהות והערות קצרות - עם פענוחים

מ"ש: דברים ל' יד'. ושם: "לעשתו", חסר ו'. היא נצחית: ולכן אי אפשר לתרץ דפסוק זה קאי בדור שנכנסו לארץ שאצלם הוי "קרוב וגו"'. סיום התירוץ² - בפ' כה' לה³. מתאוות: לכאורה צ"ל "מתאוות", בוא"ו אחד. ועיין לקמן פ"ל: "רוח תאוותו שבלבו" - בלשון יחיד, ובשני ואוי"ן!. בגמרא: ברכות לג, ב. יראה מילתא: כן הוא ("יראה") בעין יעקב וילקוט שמעוני⁵, אבל בש"ס: "יראת שמים". לעיין הגירסא בדקדוקי סופרים⁶.

לקוטי פירושים

ביאור חלק מפרק זה - נמצא בד"ה צעקו וד' שמע (דשנת תרל"א¹), ד"ה כי קרוב אליך (תרע"ח²), ד"ה אנכי אנכי (תרצ"ט³).

(אגרות יקודש ח"א ע' צג בהערה. ועיי"ש ע' פז)

והתורה היא נצחית: לכאורה מאי קמ"ל. ואולי שולל שלא נתרץ דאף ד"המצוה הזאת גו"י קאי גם אדורותינו כמו כל התומ"צ, אבל "לא נפלאת היא גו"י כי קרוב גו"י" הוא רק בדור שנכנסו לארץ וכיו"ב, אבל בדורות הנמוכים אין קרוב הדבר, ובכל זאת נצטוו על זה, כמארז"ל בעירובין⁴ שאם בשמים היא אתה צריך לעלות אחרי' כו'. ועיין ספכ"ה: ובוה יובן כו'.

(שם ע' פט)

לאהבת ה' כו' אטו יראה מילתא זוטרתה היא וכל שכן אהבה: לכאורה כיון דבפסוק לא נאמר כי אם "בלבבך", דילמא קאי איראה שגם היא משכנה בלב⁵, ועכ"פ סר תוקף הקושיא "וכל שכן אהבה".

וביותר יקשה עפמ"ש לקמן "דלעשותו ר"ל האהבה המביאה כו' וכשיתבונן . . . יוליד האהבה . . . וזה כל האדם כי היום לעשותם כו"י, ובפמ"ב⁶ כתב: "והנה כל אדם מישראל יהי מי שיהי כשיתבונן כו' תקבע בלבו היראה לכל היום כולו כו' יראה המביאה לקיום מצוותיו ית' בסור מרע ועשה טוב", ובספמ"ג: "סדר העבודה הקבועה ותלוי' בבחירת האדם צריך להקדים תחלה קיום התורה והמצות ע"י יראה ותתאה כו' ואח"כ יאיר עלי' אור האהבה". ועיין ג"כ קונטרס העבודה ס"ג איך שקיום התומ"צ סור מרע ועשה טוב תלוי ביראה. - ומובן שאף שצריך לעורר גם האהבה הטבעית כו', כמ"ש בפמ"א, בכל זאת עדיין קושיא הנ"ל במקומה עומדת.

(שם)

וכמ"ש בגמרא אטו יראה מילתא זוטרתה היא: דמוה מוכח - דאדרבה, בכל הדורות, ואפילו

1) ראה גם "לקוטי פירושים" כאן. 2) נוסף על התחלת התירוץ כאן - "דלעשותו ר"ל האהבה המביאה לידי עשיית המצות בלבד שהיא רעותא דלבא שבתעלומות לב גם כי אינה בהתגלות לבו כרשפי אש, ודבר זה קרוב מאד וכו'", והמשכו בפ"ח - "ולתוספת ביאור באר היטב מלת מאד . . . קרוב אליו הדבר מאד לשמור ולעשות כל מצות התורה . . . בפיו ובלבבו ממש מעומקא דלבא . . . בדחילו ורחימו שהיא אהבה מסותרת . . . שהיא ירושה לנו כו"י. 3) בפכ"ה: "וזהו שכתוב כי קרוב אליך הדבר מאד וגו', שבכל עת ובכל שעה בידו של אדם וברשותו וכו"י. ובפ"ה: "לתוספת ביאור תיבת לעשותו* וכו"י. 4) לח, ב. 5) עקב רמז תתנה. 6) ושם, הביא גירסא כזו ("יראה") גם בש"ס.

(* ואולי הכוונה שע"פ המבואר שם שהעיקר הוא הענין ד"לעשותו", יומתק יותר הפירוש ד"קרוב גו' בלבבך", שקאי על "האהבה המביאה לידי עשיית המצות בלבד . . . גם כי אינה בהתגלות לבו".

1) ברשימת מאמרי אדמו"ר מהר"ש וקה"ת תשמ"א - ע' ג': "צעקו וד' שמע כו' בסש"ב פ"ז בפ"ך ובלבבך לעשותו". - לא נדפס לע"ע. 2) סה"מ תרע"ח ע' תכא ואילך. 3) סה"מ תרצ"ט ע' 30 ואילך. 4) נה, א. 5) ועיי"ג כ לקו"ת האוינו הג' ס"א (עד, ג). 6) ס, ב.

זוטרתי היא וכל שכן אהבה. וגם אמרו רז"ל דצדיקים דוקא לבם ברשותם. אלא דלעשותו ר"ל האהבה המביאה לידי עשיית המצות בלבד שהיא רעותא דלבא שבתעלומות לב גם כי אינה בהתגלות לבו כרשפי אש ודבר זה קרוב מאד ונקל לכל אדם אשר **בג** (פ"ד). מח בקדקדו יש לו מוח בקדקדו כי מוחו ברשותו ויכול להתבונן בו ככל אשר יחפוץ וכשיתבונן בו בגדולת א"ס ב"ה ממילא יוליד במוחו על כל פנים האהבה לה' לדבקה בו בקיום מצותיו ותורתו וזה כל האדם כי היום לעשותם

מ"מ, הגהות והערות קצרות – עם פענוחים
וכל שכן אהבה: עיין יד הל' יסוה"ת רפ"ב בפירוש, הל' תשובה רפ"ז – שאהבה היא נעלית יותר מיראה ובאה לאחר' דוקא. ועיין לקמן ספמ"ג.⁸
אמרו רז"ל: ב"ר פ"ד.⁹
מוח בקדקדו: ע"ד לשון הש"ס – יבמות ט, א¹⁰.

7 בפירוש שם (לאחר שמבאר פרטי דרגות באהבה): "ויש לנו מעלה היא קודמת למעלה זו (מעלת האהבה) והיא פחותה ממנה והיא מעלת היראה". בהל' תשובה שם, ש"עובד מיראה" אינה מעלת הנביאים ולא מעלת החכמים, ואין עובדים ה' על דרך זה אלא עמי הארץ והנשים והקטנים שמחנכין אותן לעבוד מיראה, עד שתרבה דעתן ויעבדו מאהבה". (8) ושם: "סדר העבודה הקבועה ותלוי' בבחירת האדם צריך להקדים תחלה . . יראה . . ואח"כ . . אהבה" (ורק "דרך מקרה והוראת שעה כו" – יתכן שתהי' אהבה קודמת ליראה). (9) ושם (יו"ד) עה"פ (נח ח, כא) "ויאמר ה' אל לבו": "הצדיקים לבן ברשותו, וחנה היא מדברת על לבה וכו" (10) "כמדומה לי שאין לו מוח בקדקדו".

האהבה המביאה לידי עשיית המצות בלבד שהיא רעותא דלבא שבתעלומות לב כו' דבר זה קרוב מאד כו' המוח שליט כו' על חלל השמאלי שבלב: ברוב המכריע של דרושי דא"ח מבואר ש"רעותא דלבא" הוא בפנימיות הלב. וכאן מחדש ש"רעותא דלבא" הוא גם בחיצוניות הלב⁹, שהרי אומר ש"דבר זה קרוב מאד כו' המוח שליט כו' על חלל השמאלי שבלב", וכמובן כ"ז שייך בחיצוניות הלב¹⁰. אלא, שזוהי המדריגה היותר נמוכה ברעותא דלבא, ומ"ש ברוב המאמרים שרעו"ד הוא בפנימיות הלב דוקא, י"ל דהכוונה על רעו"ד שבמאמר הזהר¹¹ "לית מחשבה תפיסא ביי כלל כי אם נתפס איהו ברעו"ד".

(אגרות קודש ז"א ע' שיט)

דבר זה קרוב מאד ונקל לכל אדם כו': עיין בפמ"ב¹² שכתב שהנפש צריכה ליגיעה רבה ועצומה כפולה ומכופלת כו' וצריך להתבונן בזה שעה גדולה בכל יום, ורק אז בכח כל אחד לבוא ליראה תאאה,

7 ראה אג"ק ח"א ע' פה (מדרושי חסידות) שג' הענינים ד"לבם ברשותם", "מוח שליט", ו"הם ברשות לבם", הם במדריגות צדיקים בינונים ורשעים. (8) ד"ה כי קרוב תרפ"א ס"ב (סה"מ תרפ"א ע' שכו ואילך). (9) וכן משמע קצת מלקו"ת ד"ה מי מנה רס"ב (בלק סז, ד), שכתב: "יש בחי' רעו"ד שהוא רצון הלב, ויש בזה ב' בחי' פנימיות וחיצוניות" (אם לא שנדחוק לפרש תיבת "בוה" – דקאי על "הלב" או על "רצון הלב", ולא על "רעו"ד"). וכן משמע ג"כ בלקו"ת ד"ה הנך יפה רס"ב (שה"ש יד, ג), מדמפרש דרעו"ד היינו כשרצון מתגלה בלב*, והרי גם בחיצוניות הלב שייך זה. (10) ראה גם לקמן (ע' קיד) הערה ד"ה המוח שליט. (11) כ"ה בכ"מ בדא"ח (ראה סה"מ מלוקט ח"ה ע' צד הערה 14), וראה תקו"ז בהקדמה (יו, א), זח"ג רפט, ב (באד"ז). (12) נט, ב ואילך.

(* ושם כתב שצריך שיתפשט ויתגלה בלב ממש. וכדי שלא יסתור למ"ש כאן (גם כי אינה בהתגלות לבו), אולי אפ"ל דכיון דאהבה זו באה מן המוח אל הלב עד שנאמר על זה "ובלבבך", ומביאה לידי עשיית מצות בפועל – גם זה נקרא גילוי.

כתיב (דברים ז' יא').
שהיום כו' ולמחר כו'
(עירובין כב.). **והמוח שליט כו'**
(לעיל פי"ב).
כמרז"ל (ב"ר פל"ד. "ב"ר פס"ז - מג"א ע"ש - צ"צ").

כתיב שהיום הוא עולם המעשה דוקא ולמחר כו' כמ"ש במ"א. והמוח שליט בטבעו ותולדתו על חלל השמאלי שבלב ועל פיו ועל כל האברים שהם כלי המעשה אם לא מי שהוא רשע באמת כמארז"ל שהרשעים הם ברשות לבם ואין לבם ברשותם כלל וזה עונש על

מ"מ, הגהות והערות קצרות - עם פענוחים
כתיב: **דברים ז' יא'**.
שהיום כו' ולמחר כו': **עירובין כב, א**.
והמוח שליט כו': **לעיל פי"ב**¹¹.
כמרז"ל: **ב"ר פל"ד**¹². **"ב"ר פס"ז, מגלת אסתר ע"ש**¹³ - הערת הצ"צ¹⁴.

לקוטי פירושים
וא"כ הרי כ"ש אהבה שצריכה לכל הנ"ל, וכאן כתב שהוא קרוב מאד ונקל לכל אדם. וצ"ע.

(שם ט"ע פס ואילך)

המוח שליט כו' על חלל השמאלי שבלב: הסיבה בגשמיות על זה - עיין לקמן פנ"א¹³: "ואפילו הלב מקבל מהמוח ולכן המוח שליט עליו בתולדתו".
ענין שליטה זו בעבודה - אתכפיא, כמבואר בדרושים המבארים קליפת עמלק: תו"א¹⁴ ד"ה זכור, ועוד.

שליטה זו היא רק על חיצוניות הלב, ולא על פנימיות הלב - עיין לקו"ת ד"ה והי' ביום הוא ס"ג¹⁵.
(שם ע"ז)

אם לא מי שהוא רשע באמת כו' הרשעים הם ברשות לבם כו' וזה עונש כו' ולא דברה תורה במתים כו' כי באמת אי אפשר וכו': ע"פ המתבאר כאן הנה "כי קרוב אליך הדבר גו'" לא קאי ארשעים, וכמש"כ להדיא: "ולא דברה תורה במתים אלו כו'".

ובכל זאת הפיסקא "אם לא מי שהוא רשע כו'" מקומה כאן¹⁶ דוקא, והמשך הדברים כך הוא: מתחיל לבאר שבטבע ותולדה המוח שליט על הלב - שזהו מוכרח לפי הפסוק "כי קרוב גו'" - ועפ"י יקשה מרז"ל הרשעים ברשות לבם (וזהו ג"כ סיום מרז"ל צדיקים לבם ברשותם, שהביא בריש הפרק) איך אפשרי זה והלא הוא היפך הטבע, ומבאר שזהו עונש כו', וא"כ סו"ס אינו מובן איך אמר קרא "כי קרוב אליך גו'", כיון שאין המוח שליט, ולו יהא בדרך עונש, ולכן מסיים "ולא דברה תורה כו'", ומחזק דבריו אלו, שלא לבד שברשעים אין הדבר קרוב אליהם, אלא שעוד זאת שאי אפשר להם להתחיל כו'.
- ובכלל י"ל דביאר מתחלה כל השייך לכללות הענין דכי קרוב אליך גו', ורק אח"כ בא לתוספת ביאור כו', כמש"כ רפי"ח. -

*

ויש להעיר בדא"פ רמז במש"כ ביאור ענין הרשעים בפרק זה, כשמבאר מלת "קרוב":
דהנה בפסוק "כי המצוה גו' כי קרוב אליך גו'" יש ב' פירושים: פי' הפשוט - כמו שמפרש בפרקין¹⁷ - דקאי אתומ"צ, עבודת כל השנה, והעבודה היא ע"י אהו"י"ר, ובהם ב' אופנים ממלא או סובב שבנפש: "בכל לבבך", "קרוב" סתם, אהבה דלעשותו שבפרקין, ו"בכל מאודך", שכשהוא בהעלם הוא ענין האהבה מסותרת, "קרוב מאד", שביאורו מתחיל מפי"ח.

13) עא, סע"ב. 14) תצוה פד, ד ואילך. 15) ושם (דרושי ר"ה נח, ד): "מ"ש מוח שליט על הלב היינו על חיצוני הלב שנולד מהשכל. אבל פנימית הלב יותר גבוה מבחי' המוח כו'" (המו"ל). 16) ולא אחרי הביאור דפי"ח ואילך (המו"ל). 17) וכן משמע בעירובין (עב, א) ומ"ר ס"פ נצבים.

לקוטי אמרים

בג

מ"מ הגהות
והערות קצרות קטו

גודל ועוצם עונם ולא דברה תורה במתים אלו שבחיהם קרוים מתים כי באמת אי אפשר לרשעים להתחיל לעבוד ה' בלי שיעשו תשובה על העבר תחלה לשבר מתים (ברכות יח:).
ול"ד תורה (שאמרה כי קרוב גו'). שבחיהם קרוים מתים (ברכות יח:).

לקוטי פירושים
מ"מ, הגהות והערות קצרות – עם פענוחים
להנה לעבודה זו אין הרשעים שייכים, הן כפשוטו שהם עוברי רצונו וגרועים מקליפות וכו', וגם הרי נאמר¹⁸ "ולרשע אמר אלקים מה לך גו", ואדרבה ע"י התומ"צ שלהם מוסיפים כח, לשעה עכ"פ, בקליפות, וכמו שפסק בהל' ת"ת פ"ד ה"ג, ועייג"כ אגה"ת פ"ו, ומש"כ בזה בקונטרס ומעין מאמר ז. וזש"כ "ולא דברה תורה במתים כו". ועיין באגה"ת פ"ז: "כלומר שחיהם נמשכים ממקום המות", שזהו ג"כ הסבה שע"י התומ"צ מוסיף כח בקליפות, כמש"כ שם פ"ו. ופי' ב' בפסוק "כי קרוב גו" – דקאי על מצות התשובה, וכמש"כ הרמב"ן, בעה"ט, ספורנו, ועוד, וכמש"כ בדרושים שע"פ זה בלקו"ת¹⁹. וגם בזה ב' אופנים דממלא וסובב שבנפש: "קרוב" ו"קרוב מאד". ומובן מאליו דלפי' זה – שייך ברשעים ג"כ. ותשובה תתאה שעלי' מדובר בפרקין הוא ממלא שבנפש – "קרוב", ותשו"ע הוא "קרוב מאד" – סובב, מס"נ שלמע' מהדעת, אהמ"ס, שבבחי' אלו מדבר מפיי"ח ואילך, וכמובן כ"ז מדרושים הנ"ל²⁰.

והנה, תשו"ע צריך להקדים לפני' בחי' תשו"ת, וכמש"כ באגה"ת²¹. ולכן ביאור ענין הרשעים (אף שהוא בשלילה) בא בפרק המבאר מלת קרוב, לרמוז שלפירוש השני בפסוק זה – כאן הוא מקומם.

(שם ע' צא)

רשע באמת: בכונת "רשע באמת", נראה לומר דקאי אמ"ש בפיי"א²². ותיבת "באמת" באה לשלול מדריגת רשע שביאר שם, אשר אצלו "לעתים רחוקים מתגבר הרע כו' נק' רשע בעת ההיא כו' ואח"כ גובר בו הטוב כו'". וראי' לפירוש זה, כי ברשעים אלו אין שייך לומר "גודל ועוצם עונם". ואולי אפ"ל, עפמ"ש ספיי"ג דאמת נקרא רק אם אינו חולף ועובר (אם בפועל או עכ"פ בכח²³), וגם בזה לעומת זה כן הוא, ד"רשע באמת" היינו "רשע ורע לו" (רשע באמת בפועל), או גם רשע המתחרט אלא שאין בו התגברות לנצח את הרע (רשע באמת בכח). ועדיין צ"ע.

(שם ע' צב)

רשע באמת כמארו"ל שהרשעים הם ברשות לבם: זה שאמרו רז"ל שהרשעים הם ברשות לבם – קאי רק על "רשע באמת".

(לקרי"ש ח"ה ע' 392 הערה 31)

רשע באמת כו' ולא דברה תורה כו': לכאורה הרי מכל חטא ועון נעשה מסך מבידיל, כיון שהם נגד רצון העליון. וכן החוטא מקבל עי"ז חיותו מהיכלות הסט"א מקום המות. וא"כ הטעמים שפירש כאן שמפני זה "לא דברה תורה כו'" – שייכים גם ברשע סתם. ואולי יתורין במש"כ ספכ"ד: "וא"כ החוטא כו' בשעת מעשה כו' אלא שלאחר מעשה החטא כו' חוזרים ועולים כו' ומתקרבים לקדושת נפש האלקית כו'", ולא הזכיר שצריך להיות עשיית תשובה דוקא קודם לזה. ובאגה"ת פ"ו²⁴: "בשעה ורגע שעושה הרע כו"²⁵.

(אגרות קודש טס)

כי באמת אי אפשר לרשעים כו' בלי שיעשו תשובה כו' ע"י שבירת לבו: בא לתרץ דלכאורה ע"פ

(18) תהלים נ, טו. (19) ד"ה כי המצוה ס"ב (נצבים מה, ג). (20) ד"ה כי קרוב (שם מו, א ואילך). (21) פ"י יק, ב. (22) בביאור תניא פ"י בכונת "רשע באמת": "ר"ל ע"מ"ש בפ"א והא דאמרינן בעלמא כו' מחצה על מחצה מקרי בינוני א"כ רוב עוונות או נקרא רשע". והוא תמוה, שירמוז ממ"ש בפ"א, כי שם כתב שאינו אלא שם המושאל כו' אבל לענין אמיתת כו'. ומשם צדיק ובינוני, שאינו אלא שם המושאל, יובן לשם רשע, ואין לומר שיכון למקום שכתב הפכו. (23) ועיין לקו"ת רד"ה כי תבואו (בהר מ, א); "וגם אחר התפלה נשאר רשימו כו'". (24) צו, א. (25) ומש"כ בתניא ספלי"ט ורפי"מ – י"ל שהוא רק לענין עלית התומ"צ של החוטא, אבל נפשו החיונית וכן גופו עולים מאליהם.

לקוטי אמרים

הקליפו' שהם מסך מבריל ומחיצה של ברזל המפסקת בינם לאביהם שבשמים ע"י שבירת לבו ומרירת נפשו על חטאיו כמ"ש בזהר על פסוק זבחי אלהים רוח נשברה לב נשבר וגו' שע"י לב נשבר נשברה רוח הטומאה דס"א וע"ש פ' פינחס ד' ר"מ ופ' ויקרא ד' ח' וד' ה' ע"א הם ע"א וע"ב. מסומן מסיפי' לרישי'. לדייק בזהר ורמ"ז הטעם ע"ז).

מחיצה של ברזל – שבשמים (ע"ד פסחים פה: ועייג"כ ברכות לב: וברש"י שם). פסוק (תילים נא' יט'). ד"ה ע"א (אבל ד' רמ' וד"ח

מ"מ, הגהות והערות קצרות – עם פענוחים

מחיצה של ברזל – שבשמים: ע"ד לשון הש"ס – פסחים פה, ב ("אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים"). ועייג"כ ברכות לב, ב וברש"י שם¹⁵. פסוק: תילים נא' יט'. ד' ה' ע"א: אבל ד' רמ" וד' ח" שמביא אדה"ז לפנ"ז ללא ציון העמוד הם ע"א וע"ב. ולהעיר שהציון לזהר מסומן מסיפי' לרישי': ד' ר"מ . . ד' ח' וד' ה". ויש לדייק בזהר ורמ"ז הטעם על זה¹⁶.

15) "מיום שחרב בית המקדש נפסקה חומת ברזל בין ישראל לאביהם שבשמים, שנאמר (יחזקאל ד, ג) ואתה קח לך מחבת ברזל ונתתה אותה קיר ברזל בינך ובין העיר", "סימן למחיצת ברזל המפסקת בינו לבינם". 16) בדף רמ, א: "זבחי אלקים רוח נשברה וגו' . . קב"ה לא אתרעי בקרבן דב"נ על חובוי אלא רוח נשברה . . כד אתי ב"נ לאסתאבא בחובוי אמשיך עלי' רוח מסטרא דמסאבא . . כל כפרה דילי' תלייא עלי' עד דאתחרט ותבר להווא רוח . . וכד אתבר הווא רוח מסאבא וקריב קרבני', דא איהו דאתקבל ברעוא כדקא יאות, ואי לא אתבר הווא רוח לאו קרבני' כלום, ולכלבי' אתמסר, דהא קרבנא דא לאו דקב"ה אלא מכלבי'. ובג"כ זבחי אלקים כדקא יאות הווא רוח נשברה דיתבר הווא רוחא מסאבא וכו". ושם, ב: "יתיר הוה סגי' לתברא ב"נ הווא רוחא ולאתבא בתיובתא כו". בדף ת, א: "הווא בר נש דעבר על פקודא דמאר'. . ותב . . אתי לקרבא קרבנא ולתקנא גרמי' ברוח תבירא ברוח עציבא בעי לאשתכחא, ואי בכי שפיר מכלא". ובדף ה, א: "קרבן

לקוטי פירושים

הנ"ל (דהלב בטבעו רוצה גשמיות, ולא אהבה ויראה, אפילו לא שבתעלומות כו', והרשעים אפילו מוחם ברשות לבם) א"כ (1) אי אפשר בהם עבודת ה', (2) לעולם ח"ו, כי מה יעוררם כו'. ומבאר (1) ד"באמת – במצבם – אי אפשר כו", אבל (2) בידם לשנות מצבם (טבע הלב ותוקפו) ע"י שבירת לבם כו".

(שיעורים בספר התניא ע' 200)

אי אפשר לרשעים להתחיל לעבוד ה' וכו':

מעשים בכל יום, וכמה ספורים בדרו"ל, דגם ברשעים שייך סוד מרע ועשה טוב בפועל, ולא זו בלבד דיש בהם קיום התומ"צ בדברים שאין יצרו עומד לנגדו כלל, שעליהם מדובר בפט"ו וספל"ט, אלא עוד זאת דרואים במוחש דמקיימים תומ"צ גם במקום דבא למלחמה עם יצרו ונזקק להתבוננות במוחו ושכלו, ומקיימים אותם מבלי שעושים תחלה תשובה על מעשיהם הראשונים. והאם נאמר שהנכשל בעון כשבא לידי מלחמה גדולה ועצומה עם יצה"ר דמקרי רשע גמור, עלול באותה שעה לעשות כל מה שיצרו יסיתנו לעשות. ובתניא גופא ג"כ מוכרח שלא כן הוא ממש"כ פ"א פ"ל ועוד. ומ"ש כאן ש"אי אפשר לרשעים להתחיל לעבוד ה'" – ה"ז קאי רק על "מי שהוא רשע באמת כו' וזה עונש על גודל ועוצם עוונם כו".

ועוד יש להעיר גם בנוגע ל"רשע באמת" – שבפרקין מבאר המדריגות אשר להם קרוב הדבר בפ"ך גו', משא"כ בשאר המדריגות אין קרוב אליהם הדבר. אבל אינו שולל הא דבתור הוראת שעה ולעת מן העתים יכול להיות ענין של תומ"צ ע"י התבוננות ומלחמה עם היצה"ר גם ב"רשע באמת", ולשונו "אי אפשר . . להתחיל לעבוד ה'", משמעותו, ענין של סדר וקביעות, ולא ענין של עראי והוראת שעה (ואולי אפ"ל דקיום התומ"צ ע"י רשע באמת קודם שעשה תשובה – אינו נכנס בכלל "לעבוד את ה'" שכתב כאן, כיון שאדרבה מוסיף כח בקליפה ע"ז, עד שיעשה תשובה כו'). מעין דוגמא לדבר בפרק זה גופא: מ"ש שבבינונים המוח שליט על הלב וקרוב אליו הדבר גו' – על הרוב ידבר, אבל לפעמים הנה אף שמתבונן לא יוכל למשול על הלב, וכמש"כ בארוכה בפכ"ט.

(אגרות קודש ח"א ע' צאג)

אי אפשר לרשעים להתחיל לעבוד ה' בלי שיעשו תשובה על העבר תחלה: ועוד ענין בזה –

לקוטי אמרים

בג

מ"מ הגהות והערות קצרות קיז

ובפי' הרמ"ז שם] והיא בחי' תשובה תתאה להעלות ה' תתאה להקימה מנפילתה שנפלה אל החיצוני שהוא סוד גלות השכינה כמארז"ל גלו לאדום שכינה עמהם (עייג"כ פל"ז מה'. אגה"ת פ"ו. אגה"ק ד', כה', כו'. נוב"י מהד"ת או"ח קז' ע"פ מו"נ ח"א פכ"ה). כמארז"ל (מגילה כט. בע"י. עיי"ש בחדא"ג. במד"ר ז'. יל"ש תשלא'. ועוד. ועי' אגה"ק ד' כא' כה').

<p>מ"מ, הגהות והערות קצרות - עם פענוחים</p> <p>תשובה תתאה: ענינה של תשו"ת וענין תשו"ע - עיין אגה"ת פ"ד ואילך. סוד גלות השכינה: עייג"כ לקמן פל"ז, מה'. אגה"ת פ"ו. אגה"ק סי' ד', כה', כו'. נודע ביהודה מהד"ת או"ח סי' קז' - ע"פ מו"נ ח"א פכ"ה¹⁸. כמארז"ל: מגילה כט, א בעין יעקב¹⁹. ועיי"ש בחדא"ג שהפירוש ד"גלו כו' שכינה עמהם" הוא "שהשכינה מצטערת ג"כ בגלות", שזהו"ע גלות השכינה. במד"ר פ"ז (בסופו). ילקוט שמעוני בהעלותך רמז תשלא'. ועוד. ועיין אגה"ק סי' ד' כא' כה' שמביא מארז"ל ד"גלו כו' שכינה עמהם" בנוגע (לתוכן הענין ד)גלות השכינה²⁰.</p>	<p>מ"מ, הגהות והערות קצרות - עם פענוחים</p> <p>מ"מ, הגהות והערות קצרות - עם פענוחים</p>
--	---

כמ"ש לקמן²⁶ שהתורה שלומד קודם עשיית תשובה (שהרי גם קודם שיעשו תשובה חייבים הם בלימוד התורה וקיום המצוות) "היא בבחי' גלות בתוך הקליפה"²⁷ לפי שעה עד אשר יעשה תשובה, שאז "גם תורתו שבה עמו".

(לקו"ש ח"א ע' 87)

26 ספ"ט. ועד"ת בהל' ת"ת פ"ד ה"ג. 27 אף שגם במצב זה אמרו חז"ל (ברכות כב, א) "דברי תורה אינן מקבלין טומאה" - דיש לחלק בין טומאה לירידה לקליפות. ועד"ה הדוגמא המובאת (אף כי לענין אחר) מאור השמש המאיר באשפה. ואכ"מ (מלקו"ש ח"ד ע' 1351).

לה' . . לה' אנו צריכין לאתערך רחמי, ולא לאלקים, רחמי בעי ולא דינא . . אבל הא כתיב זבחי אלקים רוח נשברה לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה, זבחי אלקים כתיב ולא זבחי ה' . . דהא זביחה הוא בגין אלקים ההוא סטר גבורה, דיתבסם ויתבר רוחא דדינא ויתחלש דינא ויתגברון רחמי על דינא, ועל דא זבחי אלקים, לתברא חילא ותוקפא דדינא קשיא . . ולא יתגבר רוחי' וחילי' ותקפלי'. וב"נ בעי כדון למיקם על מדבחה ברוח נשברה ויכסף מעובדוי, בגין דיהוי ההוא רוחא תקיפא תבירא, וכלא בגין דדינא יתבסם ויתגברון רחמי על דינא". וברמ"ז שם מפרש השבירה ד"ההוא רוחא תקיפא" בנוגע ל"הרוח שבנפש", שעיי"ז נעשה שבירת מדת הדין (והקליפה כו'), עיי"ש בארוכה. ועפ"ז, אולי יש לבאר טעם הציון מסיפ' לרישי: הציון הראשון והעיקרי על "כמ"ש בזהר על פסוק זבחי אלקים רוח נשברה לב נשבר וגו' שעיי"ז לב נשבר נשברה רוח הטומאה דס"א", הוא, ב"פ פנחס ד' ר"מ" - ששם מפרש פסוק זה, ומבאר ההכרח והנחיצות ב"לב נשבר" שעיי"ז פועל שבירת הרוח דמסאבא. אח"כ מוסיף גם הציון ל"פ' ויקרא ד' ח"ח" (שלפנ"ז) - ששם נזכר ע"ד תיקון האדם החוטא ע"י רוח נשברה, אבל, לא הובא הפסוק "זבחי אלקים גו", וגם לא נתבאר שעיי"ז נשברה רוח הסט"א. ואח"כ מוסיף גם הציון ל"ד' ה" - ששם מדובר אודות שבירת מדת הדין (וכל זה רק לצורך התגברות מדת הרחמים להתמתיק הדין), ורק "בפי' הרמ"ז שם" מבאר גם בנוגע לשבירת הרוח שבנפש (ולצורך תיקון האדם). (17 בפל"ז (מת, ב): "סוד גלות השכינה לברר ניצוצין". בפמ"ה (סד, סע"א ואילך): "ניצוץ אלקות המח' נפשו אשר ירד ממקורו . . ונתלבש במשכא דחויא . . מעשיו ודבוריו ומחשבותיו . . אשר לא טובים . . והוא סוד גלות השכינה". באגה"ת פ"ו (צו, רע"א): "ירדו ממדרגתם וגרמו במעשיהם סוד גלות השכינה". באגה"ק ס"ד (קה, סע"א ואילך): "בח' נקודת פנימית הלב . . ניצוץ אלקות שבכל נפש מישראל . . היא אצלו בבחי' גלות ושב', והיא בחינת גלות השכינה ממש". שם סכ"ה (קלט, ב ואילך): "יורד ניצוץ מדבר ה' הנקרא בשם מלכות דעשי' ומאיר על השרים של מעלה . . נמשך להם חיות מהארה זו . . בבחי' גלות בתוכם . . ונקרא גם כן בשם גלות השכינה מאחר שחיות זה אשר בבחי' גלות בתוכם הוא מהארה הנמשכת להם מהניצוץ מדבר ה' הנקרא בשם שכינה". שם סכ"ו (קמד, סע"א): "התלבשות המלכות (דאצילות) בקליפת נוגה (כדי לברר הניצוצות כו') הוא סוד גלות השכינה"²⁸. - ולכאורה כוונת רבינו לציין שיש אופנים שונים ב"סוד גלות השכינה". (18) ושם: "אני לוקח מתוך דברי רבינו הגדול שנתן ב' פירושים לשכינה, אור נברא או ההשגחה, ואני אומר שניהם הם דבר אחד . . ההשגחה עצמה ממילא נאצל ממנה אור הגדול, וההשגחה היא שקראו רז"ל שכינה. והנה לפי רצון הבורא וכאשר הוא בזמן שישראל עושים רצונו, אז עיקר השגחתו בישראל ולהם משפיע כל טוב . . והוא הפירוש שהשכינה שורה בישראל, שהשגחה שקרוי' שכינה היא רק בישראל . . אבל בהתגברות חטאינו ופשעינו גלינו מארצנו ששם הוא מקום התמדת ההשגחה ("ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה" . . ששם הוא מקום התמדת השכינה") וגלינו לארץ העמים, ואז נהפוך הוא שכל השפע הטוב יורד לאומות העולם וכו'. (19) אבל בש"ס נזכר רק "גלו למצרים כו' גלו לבבל כו'". (20) בסי' ד' (קה, רע"ב): "גלות השכינה ממש . . גלו לבבל שכינה עמהם". בסכ"א (קלג, ב ואילך):

(* וראה גם פי"ט (כה, רע"א): "בסוד גלות השכינה כנ"ל" (פי"ז). אגה"ת פ"ז (צו, טע"ב): "בח' גלות השכינה כנ"ל" (פי"ז). ואולי בגלל זה לא צויינו בפ"ע. (** וראה לקו"ש ח"ז ע' 10 הערה 29: "להעיר מהשינוי: בתיא פ"ז, אגה"ק סכ"ה (ובכ"מ בחסידות) - "לאדום", אגה"ק ס"ד (ובכ"מ) - "לבבל". בכ"מ שמדובר אותו הענין ולא הובא מרז"ל בכלל".

מוריד וממשיך כו' (עד"ז ג"כ פכ"ד ואגה"ת פ"ו ז'). היא (ה' תתאה). קמה מנפילתה וגם נצבה (ע"ד בראשית לז' ז'). ב' הלשונוות בכתוב קמה נצבה עיי"ש בתו"ח **46** ד"ה והנה אנחנו סו"ס יא' וס"ק יג').

דהיינו כשאדם עושה מעשה אדום וממשיך לשם בחי' וניצוץ אלהות המחיה את נר"נ שלו המלובשים בו בנפש הבהמית מהקליפה שבלבו שבחלל השמאלי המולכת בו בעודו רשע ומושללת בעיר קמנה שלו ונר"נ כבושי' בגולה אצלה וכשנשבר לבו בקרבו ונשברה רוח הטומאה וס"א ויתפרדו כו' היא קמה מנפילתה וגם נצבה כמ"ש במ"א:

מ"מ, הגהות והערות קצרות - עם פענוחים

מוריד וממשיך כו': עד"ז ג"כ לקמן פכ"ד, ואגה"ת פ"ו ז'²¹.

היא: ה' תתאה.

קמה מנפילתה וגם נצבה: ע"ד בראשית לז' ז' ("קמה אלומתי וגם נצבה"). ב' הלשונוות בכתוב "קמה"

ו"נצבה" - עיי"ש בתו"ח וישב ד"ה והנה אנחנו סו"ס יא' וס"ק יג'²².

"שכינת עוזינו . . . סוכת דוד הנופלת עד עפר, וכמארז"ל גלו לאדום שכינה עמהם . . . שכינה נקראת נפש . . . וכתוב כי שחה לעפר נפשנו" (תוכן הענין דגלות השכינה). ובסכ"ה (קמ, רע"א): "גלות השכינה . . . גלות שלימה, וע"ז ארז"ל גלו לאדום שכינה עמהם" (משא"כ בשאר המקומות שצויינו לעיל בענין "סוד גלות השכינה", שלא נזכר בהם מארז"ל "גלו כו' שכינה עמהם"). (21 בפכ"ד (לא, א): "נפש האלקית . . . בשעת החטא . . . בבחי' גלות ממש תוך נפש הבהמית מס"א המחטיאה את הגוף ומורידתו עמה בעמקי שאול למטה מטה . . . והוא כמשל האוחז בראשו של מלך ומורידו למטה וכו'". באגה"ת פ"ו (צו, סע"א ואילך): "בשרש נשמת האדם ומקורה . . . הוא ממשיך ומוריד השפעתה ע"י מעשיו הרעים ומחשבותיו עד תוך היכלות הסט"א כביכול". ושם פ"ז (צו, סע"א): "לעקור נשמתו ונפשו האלקית מחיי החיים ב"ה והורידה למקום הטומאה והמות הן היכלות הסט"א כו'". (22) ושם: "וזהו שאמר יוסף והנה קמה אלומתי וגם נצבה, שהוא בחי' ההעלאה דצ"ע בבחי' מ"ה בעצם. וזהו קמה אלומתי . . . כדי שיכללו כל האלומות דשבטים כו' ותשתחוונה לאלומתי, שזהו בחי' ביטול ובירור השני דנשמות בעלותם באצ"ל ממש . . . השתחוואה לפני ה' בחי' צ"ע בעלותו למעלה . . . וזהו קמה אלומתי בעלי' אחר עלי', וגם נצבה ברום המעלות בבחי' יסוד דא"ק" (רט, ד). "והנה קמה אלומתי, לעורר התקשרות דא"ס עצמו ע"י בחי' מ"ן שלו, וגם נצבה, להמשיך מ"ד שלו שהוא לחבר ולקשר אוא"ס בעולמות" (רי, ג). - ולכאורה כוונת רבינו שתוכן ענין זה שייך גם לעניינו.